

СЛОВА НА ДОРОГУ

ІВАН ФРАНКО

МОЙСЕЙ

ПОЕМА

4.5

Слова на дорогу

Ціна - 3,- РМ.

I. Франко

МОЙСЕЙ

поема

M. Kosak

1945.

Ч. 5

Текст поеми подаємо на основі видання Літературно-Наукової Бібліотеки ч.153.: Іван Франко "МОЙСЕЙ", поема, друге видання з передмовою /автора/ Львів 1913. Правопис спрощений згідно з сучасними вимогами.

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожу,
Людським призирством, ніби струпом вкритий!

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізник
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїзник?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприяг на вірність?
Невже тобі лищ не судилося діло,
Щоб виявило твоїх сил безмирність?..

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі отіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь поличай кров'ю
Твоїх борців? Щому вже не підніматься
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задармо в слові твоєму іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух підніматися?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх давінкий і жаломі кожання,
Надій і втіхи світляна смуга?

О, ні! Не самі сльози і зітхаття
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твоєого повстання.

О, якби хрілю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хрілю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісно вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, педе на путь спасенну!

Якби!... Та нам, знесиленим журбом,
Роздертим сумнівами, битим стидом, -
Не нам тебе провадити до боя!

Та прийде час, і ти огністим видом
Засядеш у народів вольних колі,
Труснем Кавказ, впережешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гоміж волі,
І глянеш як хазяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж цей спів, хоч тугов повитий,
Та повний вірі; хоч гіркий, та вільний;
Твой будучині згадок слізми злитий,
Твоюму генію мій скромний дар весільний.

I.

Сорок літ проблукавши Мойсей
По арабській пустині,
Наблизився з народом своїм.
О межу к' Палестині.

Тут ще піски й червоні як ржа
Голі скелі Моава,
Та за ними синіє Йордан
І діброви й мурава.

По моавських долинах марних
Ось Ізраїль кочує;
За ті голі верхи перейти
Він охоти не чує.

Під подертими шатрами спить
Кочовисько ледаче,
А воли та осли іх гризуть
Осети та бодяче.

Що чудовий обіцяний край,
Що смарагди й сафіри
Вже ось-ось за горою блістять,
З них ніхто не йме віри.

Сорок літ говорив їм пророк
Так велично та гарно
Про обіцяну ту вітчину,
І все пусто та марно.

Сорок літ сафіровий Йордан
І долина пречудна
Іх мачили й гонили, немов
Фата-моргана злудна.

І здевірився люд і сказав:
"Набрехали пророки!
У пустині нам жити і вмирати!
Чого ще ждать? І доки?"

І покинули ждать і бажать
І десь рваться в простори,
Слати гонців і самим визирать
Поза рівній гори.

День за днем по моавських ярах,
Поки спека діймає,
У дрантивих наметах своїх
Весь Ізраїль дрімає.

Лиш жінки їх прядуть та печуть
В грані мясо козяче,
А воли та осли їх гризуть
Осети та бодячє.

Та дрібна дітвора по степу
Дивні іграшки зводить:
То воює, мурує міста,
То городигородить.

І не раз напів сонні батьки
Головами хитають.
"Де набрались вони тих забав?" -
Самі в себе питаютъ.

"Адже в нас не видали того,
Не чували в пустині!
Чи пророцькі слова перейшли
В кров і душу дитині?"

II.

Лиш один з-поміж цеї юрби
У шатрі не дрімав,
І на крилах думок і журби
Поза гори літає.

Це Мойсей, позабутий пророк,
Це дідусь слабосилій,
Що без роду, без стад, без жінок
Сам стоїть край могили.

Все, що мав у житті, він віддав
Для одної ідеї,
І горів і яснів і страждав
І трудився для неї.

Із неволі в Міцраїм свій люд
Вирвав він наче буря,
І на волю спровадив рабів
Із тісчини передмуря.

Як душа їх дужі підіймавсь
Він тоді многі рази
До найвищих, піднебесних висот
І вітхнення й екстази.

І на хвилях бурхливих їх душ
У джі проби і міри
Попадав він із ними не раз
У безодню зневіри.

Та тепер Його голос зомлів
І погасло вітхніччя,
І не слух є вже Його слів
Молоде покоління.

Ті слова про обіцянний край
Для іх слуху це казка;
М'ясо стад іх і масло і сир,
Це найвища ласка.

Що з Міцраїм батьки і діди
Піднялисся до походу,
На іх погляд це дурість і гріх
І руїна народу.

Серед них Авірон і Датан
Верховодять сьогодні;
На пророцькі слова іх одвіт:
"Наші кози голодні!"

І на поклик Його у поход:
"Наші коні не куті".
На обіцянки слави й побід:
"Там воївники люті".

"Той на постраж беузумцям усім
Між оцим поколінням
Най опльзований буде всіма
І побитий камінням".

На принаді нової землі:
"Нам і тут не погано".
А на загадку про божий наказ:
"Замовчи ти, помано!"

Та коли загрозив ім пророк
Новим гнівом Єгови,
То Йому заказав Авірон
Богохульні промови.

А на зборі Ізраїля синів,
Честь віддавши Ваалу,
Голосистий Датан перепер
Ось яку ухвалу:

"Хто пророка із себе вдає
І говорить без зв'язку,
І обіцяє темній юрбі
Божий гнів або ласку, -

"Хто до бунту посміє народ
Накликати, до зміни,
І манити за гори, на-стріть
Кінцевої руїни, -

III.

Вечоріло. Поменшала вже
Цілоденна спека;
Над горою край неба палав,
Мов пожежа далека.

Наче дощ золотий із небес
Полила прохолода;
Починається рух у шатах
Кочового народу.

Звільна, плавно ступаючи, йдуть
Кам'яними стежками
Чорноокі гебрейки бичем
З глиняними дзбанками.

Із дзбанками на головах, ген
Під скалу до криниці,
А в руках їх мішки шкіряні,
Доб дойти ягниці.

Старі діти по голім степу
Наче зайчічки грають,
В перегони біжать і кричатъ,
Або з луків стріляють.

Де-де чуми квілінні з шатра,
Або регіт дівочий;
Там хтось пісню загодить сумну,
Наче степ у тьмі ночей

Та ось старші, батьки та діди
Із наметів виходять,
І по горах, по голім степу
Скрізь очима поводять.

Чи не видно ворожих іздців
Де за жовтим туманом?
Чи не котить де південний біс
Пісковим гураганом?

Hi, спокій! І розмови пішли
Ті звичайні, сусідські:
"Щораз менше в ягниць молока,
І ягнята ось-тіцькі!"

"Навіть що для ослиць не стає
Будякової памі!
Доведеться кудись кочуватъ
На пасовиська краці.

"Авірон радить край Мадіям,
А Датан іде далі.
А Мойсей? Той замовине, мабуть
По вчорашній ухвалі".

Автім в таборі гомін і рух,
Біганина і крики;
Із матрів вибігає народ
І малий і великий.

Що таке? Чи де ворог іде?
Чи впав звір у тенета?
Ні, Мойсей! Глянь, Мойсей вихожа
Із своєго намета.

Хоч літа його гнути у каблук
Із турботами в парі
Та в очах його все щось горить
Мов дві блискавки в хмарі.

Хоч волосся все біле як сніг
У старечій оздобі,
То стоять ще ті горді жмутки,
Як два роги на лобі.

Він іде на широкий майдан,
Де намет заповіта
Простяга свої штири роги
В штири сторони світа.

В тім наметі є скриня вахха,
Вся укована з міді,
В ній єгови накази лежать,
Знаки волі й посіди.

Та давно вже не входить ніхто
До намета святого,
Його жах стереже день і ніч,
Мов собака порога.

Але камінь великий лежить
Край намета до сходу:
З того каменя авнай велить
Промовлять до народу.

Не той камінь зіходить Мойсей -
І жахнулися люди.
Та невже ж волі всіх на докір
Він пророчити буде?

І прийдеться розбити, розтоптать,
Нк гнилу колоду,
Кого намі батьки і діди
Звалі батьком народу?

Ось між чільними вже Авірон
Червоніє з досади,
А середнім щось щепче Датан,
Лихий демон громади.

ІУ.

"Вчора ви, небожата мої,
Раду радили глупу;
Це хотів я сказать вам тепер
Замість першого вступу.

"Ухвалили печать наложить
На язик мій, на душу, -
То ж тепер вам усім в перекір
Говорити я муму.

"Зрозумійте й затягте собі,
Ви, спілців покоління,
Що як зглушите душу живу,
Заговорить каміння.

"Вчора ви сприсяглися свій служ
Затикатъ на промови
Не мої, не тих глиняних уст,
А самого Бгови.

"Бережіться ж, а то він до вас
Заговорить по-свою,
Заговорить страшніше ото раз,
Як в пустині рик грому..

"А від слів його гори дрижать
І земля подається,
Ваше серце як листя в огні
Замкрумить і зов'ється.

"Вчора ви прокляли всякий бунт -
І кляли його всує,
Во напроти тих глупих проклять
Ваше серце бунтує.

"Бо в те серде єгова вложив,
Наче квас в прісне тісто,
Творчі сили, - ті гнатимутъ вас
У призначене місто.

"Вчора ви уважали спокій
Найблаженнішим станом;
Та чи радився ум ваш при тім
З вашим Богом і Паном?

"Чи то вік для спокою призвав
З міста Ур та в Гаррана
Авраама і плем'я його
На луги Канаана?

"Для спокою їх петім водив
По Йорданськім поділлю?
Семилітнім їх голодом гнав
Аж чад береги Нілу?

"Якби хтів вас в спокої держать,
Наче трупа у крипті,
То ви й дсєт як сірі воли
Гнули б ший в Єгипті.

"Тим то буду до вас говоритъ
Не від себе, а владис,
Щоб ви знали, що з Богом на про
Виступати непорадис.

"Бо слови натягнений лук
І тякива нам'ята,
І наложена стрілка на ній -
І та ви є стріла та.

"Як стріла вже намірена **в ціль**,
Насстрена до бою,
Чи подоба стрілі говоритъ:
"Я бажаю спокою?"

"А що вчора ви тут присягли
На подобу жіноцтва
Більш не служать обітниць моїх,
Ні погроз, ні чородтва, -

"То навмисно про все те до вас
Побалакати хочу:
І обітницю дам, що прийде,
Погрошу й попрочу.

"І ви мусите слухать, хоч злість
Б'є вам жало сущене.
Рад я снатъ, чин перша рука
Нідійметься на мене!"

У.

"Зареклися ви слухати сів
Про бговину ласку,
То ж мов дітям безумним я вам
Розповім одну казку,

"Як з'їхлися колись дерева
На широкім роздолі.

"Обберімо собі короля
По своїй вольній волі.

"Щоб і захист нам в нього і честь,
І надія й підмога,
Щоб і пан наш він був і слуга,
І мета і дорога".

І сказали одні: "Вибирать -
На одно всі ми звані.
Най царює над нами во вік
Отой кедр на Ливані".

І згодилися всі дерева,
Стали кедра благати:
"Ти зійди з своїх гордих висот,
Іди до нас царювати".

"І відмовив їм кедр і сказав:
"Ви чого забахали?
Щоб покинув я сам ради вас
Свої гори і скали?

"Щоб покинув я сам ради вас
Вліски сонця й свободу,
Бувши вольним - пустився служити
Збиранині народу?"

"Ви корону мені принесли?
Що мені це за гана!
Я й без неї о раса землі
І корона Лівана".

"І вернулися всі дерева,
Стали пальму благати:
"Ти між нами ростеш, нам рідня,
Іди до нас царювати".

"І сказала їм пальма : "Брати,
Що це вас закортіло?
Царювати й порядки робить,
Це мое хіба діло?"

"Щоб між вами порядки робить,
Чи ж я кинути в силі
Свої цвіти пахучі та свій
Плід - солодкі дактилі?

"Мало б сонце даремно мій сок
Вигрівати щоднини?
Мого плоду даремно шукать
Око звір'я й людини?

"Хай царює хто хоче у вас,
Я на троні не сяду,
Я воля всім давати свою тінь
І поживу й розраду".

"І погнулися всі дерева
Під думками важкими,
Що не хоче ні пальма ні кедр
Царювати над ними.

"Нумо розу благать! Та вона
Всьому світові гома,
Без корони - цариця рослин,
Приподобниця Божа.

"Нумо дуба благати! Та дуб
Мов хазлін багатий,
Своїм гіллям, корінням і пнем,
Холудьми все занятий.

"Нум березу благать! Та вона,
Панна в білому човку,
Розпушка свої коси буйні,
Тужно хилить головку.

"І сказав хтось неначе на жарт
Оте слово діточе:
"Ще хіба би терна нам прссить,
Може терен захсте".

"І служитиму зайцю гніздом,
Пристановищем птаху,
Щоб росли ви все крає, а я
Буду гинуть на шляху".

"І підхопили всі дерева
Де устами одними,
І взялися просити терна,
Щоб парем був над ними.

"Морив терен:"Це добре вам **хтось**
Підповів таку раду.
Я на вашім престолі якстій
Без вагання засяду.

"Я ні станом високий як кедр,
Ні як пальма вродливий,
І не буду як дуб самолюб,
Як береза тужливий.

"Здобуватиму поле для вас,
Хоч самому не треба,
І стелитися буду внизу,
Ви ж буйте до неба.

"Воронитиму вступу до вас
Спижевими шинчками,
І скраматиму всі пустирі
Молочними квітками.

У глибокім мовчанні цю річ
Вухом ловлять Гебреї...
"Це вам казка, - промовив Мойсея.
Ось вам виклад до неї.

"Дерева, де народи землі,
А король у їх колі -
Божий вибранець, син і слуга
Господової волі.

"Як народи Єгова создав
Мов житорослі в полю,
Заглядав всім у душу й читав
З неї кожного долю.

Заглядав ім у душу, яка
Їх удача й причина,
І шукав, кого з них би собі
Обібрati за сина.

"І не взяв отих гордих, грімких,
Що б'уть в небо думками,
І підносять могутні п'яту
Над людськими карками.

"І не взял бағачі - дукачів,
Що всю землю піндруть,
Людським злом і потом собі
Домовини мурують.

"І не взяв красунів - джигунів,
Що на лірах брязочуть,
І свій хист у мармурі, в піснях
Віковічніти хочуть.

"Згордував усю славу, весь блиск
І земне панування,
І всі пахощі штук і усе
Книжкове мудрування.

"І як терен посеред дерев
Непоказний на вроду
І не має він слави собі
Ані з цвіту, ні з плоду, -

"Так і вибраний Богом народ
Між народами вбогий;
Де пішнота і честь, там йому
Зависокі пороги.

"Лік премудрими він не мудрець,
У війні не вояовник,
У батьківщині своїй він гість
І всесвітній кочовник.

"Та поклав Йому в душу свій скарб.
Серцевідець Єгова,
Щоб він був мов світло у тьмі,
Мов скарбник його слова.

"На безмежну мандрівку життя
Дав Йому запомогу,
Заповіти й обіти свої,
Наче хліб на дорогу.

"Але заздрий Єгова наш Бог
І грізний і сердитий:
Те, що він полюбив, най ніхто
Не посміє любити!

"То ж на вибранця свого надів
Плащ своєї любові
Недоступний, колючий, немов
Колючки ті тернові.

"І зробив його острим, гризким,
Мов крапива жеруха,
Аби міг лише сам він вдихати
Аромат його духа.

"І посольство Йому дав страшне
Під сінома печатьми,
Щоб в далеку будучину ніс,
Ненавиджений братъми.

"Горе тому нездарі послу,
Що в ході задрімає,
Або боку зневаживши річ
І печать розламає!

"Вийме інший посольство страшне
Лініхові з долоні,
Побіжить і осягне мету
І засяє в короні.

"Та щасливий посол, що скій лист
Донесе скоро й вірно.
Цасть вінець Йому царський Господь
І прославить безмірно.

"О Ізраїлю, ти той посол
І будучий цар світа!
Чом не тяміш посольства свого
І його заповіта?

"Твое царство не з цеї землі,
Не мірська твоя слава!
Але горе, як звабить тебе
Світова забава.

Замість статися сіллю землі,
Станеш попелом підлим;
Замість всім є єднать ласку ти зам
Станеш ласки негідним.

УІІ.

І з'їдливо сказав Авірон:
"Мосцепане Мойсею,
Страх загрів і напудив ти нас
Приповісткою цею!"

"Між народами бути терном!
За цю ласку велику
Справді варто в Єгові твоїм
Признавати владику.

"І послом його бути, це честь!
І в незнане будуче
Запечатані письма носить -
Де манить нас найдужче.

"Це якраз доля того осла,
До зав'язані міхи
З хлібом носить, сам голод терпить,
Для чухої потіхи.

"Замість світ слобонити від мук
І роздору і жаху,
Будеш ти мов розчавлений червь,
До здихає за шляху".

"Ще гебреї з ума не зійшли,
Долі ліпшої варті,
І осягнуть, як честь віддаутуть
І Баалу й Астарті.

"Най Єгова собі там гrimить
На скалистім Синаю,-
Нам Баал дасть баагацтва і власті
У великому краю.

"Най Єгові колючі терни
Будуть ліобі та гомі,
Нас Астартя рука поведе
Поміж мітри і ромі.

"Наш уділ Сенаар та Гаран,
А наш шлях до востоку.
А на захід у твій Канаан
Не поступимо й кроку.

"Все те ясне, не варто про це
І балакати далі.
Та от що нам з тобою зробить
По вчорашній ухвалі?

"Бить камінням руїну стару?
Шкода заходу й труду.
Дечим може ще він послужити
Ізраельському люду.

"Майстер він говорити казки,
Миляну пускати баньку,
То ж приставмо його до дітей
За громадську чаньку".

Так сказав він, і регіт піднявся,
А з тим реготом впарі
По народі йшов клекіт глухий,
Мов у градовій хмарі.

І піднявся завзятий Датан:
"Дармо грозиш, пророчиш!
Ось як я тобі правду скажу,
Може й слухать не скочеш.

Та спокійно відморив Мойсей:
"Так і будь, Авіроне!
Що поискути має колись,
Те і в морі не втоне.

"Канаана тобі не видать,
І не йти до востоку;
З цього місця ні вперед ні взад
Ти не зробиш ні кроку".

І мертвецька тила залягла
На устах всього люда,
І жахнувесь Авірон і поблід,
Сподіваючись чуда.

Але чуда нема! Авірон
В сміх! А з сміхом тим впарі
По народі йшов клекіт глухий,
Нк у градовій хмарі.

УІІІ.

"Признавайсь: не на тес ти вчивсь
У єгипетській школі,
Щоб дорісши кайдани куватъ
Нашій честі і волі?

"Признавайся: не на те ти ходив
У єгипетську раду,
Щоб з мудрцями й жерцями кувати
На Ізраїля зраду?

"Признавайся: було там у них
Відувачня старине,
То від дуба й дванадцяти гіль
Власть Єгипта загине?

"Знали всі, фараон і жерці,
Що той дуб і ті гілі,
Це Ізраїля дванадцять колін
Розбуялих на Нілі.

"І жахались, що мимо всіх праць
І знудань і катовань
Той Ізраїль росте та росте,
Як та Нілева повінь.

"Знали всі: як в гебрейській сім'ї
Родить первенця мати,
То в єгипетській мусить в той день
Перенородне вмирati.

"Та не знов пікто ради на це,
Не придумав підмоги,
Тільки ти, перекиньчик, упав
Фараону під ноги,

"І сказав: "Ти позволъ іх мені
Новести у пустаню,
Я знесилъ і висуну їх
І покірними вчиню".

"І додержал ти слова, повів
Нас мов глупу отару,
Фараону на втіху в піски,
Нам на горе і кару.

"Скільки люда в пустині лягло!
Ті піски і ті скали
Сотням тисяч Ізраїля синів
Домовинор стали!

"А тепер, коли з наших ватаг
Тільки сміжка лішилась
І Ізраїля сила грізна
По пісках разгубилась,

"Коли дух наш хоробрій упав
Мов нелітня дитина,
І завсяктя пом'якло в душі
Наче моїра глина, -

"Ти ведеш нас у цей Канаан,
Мов до вовчої ями.
Адже зверхником тут фараон
Над усіми князями!

Це ж безумство тиснутися нам
Самохітно до пастки!

Чи нам тут воювати єгиптян,
Чи просити їх маски?"

"О Датаане! - промовив Мойсей,
Не зурися, мій сину!
Канаана тобі не видать.
Не гнуть гордую спину.

"Ще одно повідаю тобі,
Небораче Датаане:
При смерті тобі й п'яді землі
Під ногами не стане".

"Гей, гебреї!" - Датаан закричав -
"Ви ж клялися Ваалу!
Чи ж забули так скоро свою
Уchorашю ухвалу?

Але ось підняв голос Мойсей
У розпалі гнівному,
Покотились слова по стелу
Наче розкоти грому.

"За каміння! Він кінть собі з часом.
Так ж як разів разів много.
Най загине він краще один,
Як ми всі через нього!"

"Най загине!" - кругом загуло.
І ось тут Рому й амінь!"
Тільки диво, чи одна рука
Не сягнула по камінь.

I Датаан зміркувався якстій.
"Забираїся в тій хвали!
Доб має кров'ю твоєю під міць
Своїх рук не сквернили!"

I үрба мов малена ревла:
"Забираїся ще нині!"
I лунав ії рев мов крутій
Гураган по долині.

IX.

"Горе вам, нетямучі раби,
На гордині котурні!
Во ведуть вас неначе сліпих
Ошуканці і дурні.

"Горе вам, бунтівні! уми!
Від Єгипту почавши
Проти власного свого добра
Ви бунтуєтесь завше.

"Горе вам, непокірні, палкі,
Загорілі й уперті,
Тим упором мов кліном самі
У нутрі ви роздерті.

"Як кропива ви руку жнете,
По мов цвіт вас плекає;
Як бугай бодете пастуха,
По вам памі щукає.

"Горе вам, що зробив вас Господь
Всього людства багаттям,
Во найвищий цей дар буде ще
Вам найтяжчим прокляттям!

"Бо коли вас осяє Господь
Ласки свої промінням,
Ви послів і пророків Його
Поб'єте все камінням.

"Кожну ж крапельку крові тих слуг
І чад своїх найхрачих
Буде мстити Бгова на вас
І на правнуках ваших.

"Буде бити і мучити вас,
Аж заплачете з болю,
І присягнете в горю чинити
Його праведну волю.

"Та як кара жорстока мине,
Знову карк ваш затвердне,
Черга злочинів, кар і жалю
Знов свій закрут оберне.

"Горе вам, бо століття цілі
Житимете в тій школі,
Поки навчитесь плавно читать
Книгу божої волі!

"Бачу образ ваш: в лісі пастух
З букі чиру надерши,
У воді мохить, сунить, потім
В'є й толочить найперше,

"Поки губка та зм'янче як пух
І візьметься в ній сила
З-під удару підхопити вмить
Яру іскру з кресила.

"Ти Тараїло, чир той! Тебе
Так товктиме Бгова,
Поки зм'янчеся на губку й спіймеш
Іскру богоє слова.

"Ти підеш до своєї мети,
Аж бидля в плуг нераде.
Горе тим, що Бгови кулак
На карки їх упаде!

"Ти далеко в минуле глядим
І в будучі дороги,
Та на близькі терни та пеньки
Все збиватимем ноги.

"Наче кінь той здичілій летиш
У безодні з розгону,
І колись за ярмо ще свою
Проміняєш корону.

"Стережись, щоб обітниць своїх
Не відміливав Єгова,
Щоб за впertiaсть на тобі однім
Не зламав свого слова!

"І щоб він не покинув тебе
Всім народам для страху
Як розтоптану красу змію,
Що здихає на шляху!"

Пожилувши слух ли всі
Мовчазливі, потурі,
Мим у грудях сопло щось глухе,
Наче подихи бури.

X.

Добігало але сонце до гір
Величезне, червоне,
І було мов герой і пливак,
Но знесилений тоне.

По беахмарому небі плила
Мелянхолія тьмяна,
І тремтіло шакалів виття,
Мов болюча рана.

Затремтіло щось людське, м'яке
В старім серці пророка,
І помизила лет свій на мить
Його думка висока.

Чи ж все буть йому кар вістуном
І погрозю в людях?
І мов хоре, голодне дитя
Щось захлипало в грудях.

"О Ізраїлю, якби ти знов,
Чого в серді тім повно!
Якби знов, як люблю я тебе,
Як люблю невимовно!"

"Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя й слава,
В тобі дух мій, будуче мое,
І краса і держава.

"Я ж весь вік свій, весь труд тобі
У незломнім завзятті, -
Підеш ти у мандрівку століть
З моого духа печаттю.

"Але ні, не самого себе
Я у тобі кохаю;
Все найкраще, найвище, що знов,
Я у тебе вкладаю.

"О Ізраїлю, не тям ти цього
Богохульного слова:
Я люблю тебе дужче, повніш,
Ніж сам Бог наш Єгова.

"Міліони у нього дітей,
Всіх він гріє і росить, -
А у мене ти сам лиш, один,
І тебе мені досить.

"І коли з міліонів тебе
Вибрав він собі в слуги,
Я без вибору став твій слуга,
Лиш з любові і туги.

"І коли він для себе бере
Твою силу робочу,
Я, Ізраїлю, від тебе собі
Нічогісько не хочу.

"І коли він жадає кадил
І похвали їй пошани,
Я від тебе чевдячність прийму
І наругу і рани.

"Во люблю я тебе не лише
За твою добру вдачу,
А й за хиби та злоби твої,
Хоч над ними і плачу.

"За ту впартість сліпую твою,
За ті гордомі духа,
Що зійшовши на глупий свій шлях,
Навіть Бога не слуха.

"За брехливість твого язика,
За широке сумління,
Що держиться земного добра,
Мов цінкес коріння.

"За безсorомність твоїх дочок,
За палке їх кохання,
І за мову й авичаї твої,
За твій сміх і дихання.

"О Ізраїлю, чадо мое!
Жалься Богу Шаддаю!
Як люблю я безмірно тебе,
А проте покидаю.

"Во вже близька година моя,
Та остання, незнана,
А я мушу, я мушу дійти
До межі Канаана.

"Так бажалось там з вами входить
Серед трубного грому!
Та смирив мене Бог, і ввійти
Доведеться самому.

"Най наперед іде ваш похід,
Наче бистрі ріки!
О Ізраїлю, чадо мое,
Будь здоровий навіки!"

"Та хоч би край Йордана мені
Зараз трупом упасти,
Щоб в обіцянім краю лише
Старі кості покласти.

"Там я буду лежать і до гір
Цих моавських глядіти,
Аж за мною прийдете ви всі,
Як за мамою діти.

І пошлю свою тугу до вас,
Хай за поли вас миче,
Як той пес, що на лови у степ
Пана своєого кличе.

"І я знаю, ви рушите всі,
Наче повінь весною,
Та у славнім поході своїм
Не питайте за мною!

XI.

А як з табора вийшов у степ,
То ще гори горіли,
І манив пурпурний їх шлях
До далекої цілі.

А ярами вже пітьма лягла
І котилася в долі;
В серці вигнанця плакало щось;
"Вже не верну ніколи!"

Ось гебрейська біжить дітвора,
Що по полі гуляла,
Окружила Мойсея, за плащ
І за руки чіпляла.

"Ах, дідусь! Ти куди йдеш під ніч?
Будь, дідусеньку, з нами!
Глянь, який збудували ми мур,
Які башти і брами!"

"Гарно, діти, будуйте свій мур!
Та не час мені ждати;
Пограничний мур смерти й життя
Я іду оглядати".

"Ой, дідусь! Поглянь, у яру
Скорпіона ми вбили!
А в тернині аж троє малих
Зайченяток зловили".

"Добре, дітки! Вбиваїте усіх
Скорпіонів ви сміло!
Хоч не праведне, але проте
Позиточне де діло.

"А неправедне, бо й скорпіон
Жить у світі бажає.
А чи ж винен він тому, що ідь
У хвості своїм має?

"Але зайчиків ви віднесіть
Там назад, де спіймали.
Адже ж мама їх плаче! Про це
Ви хіба не гадали?

"Милосердними треба вам бути
Задля всього живого!
Бо життя, це клейнод, хіба ж є
До гороже над усього?"

"Зачекай ще, дідусю, не йди!
Сядь у нашій громаді.
Оповідож нам пригоди свої!
Ми так слухати раді.

"Оповідож, як ти був молодим,
Скільки бачив ти дива,
Як стада свого тестя ти пас
На верхів'ях Хорива.

"Як ти корч той терновий уздрів,
Що горить, не згоряє,
І як голос почув ти з корча,
Що аж жах пробирає".

"Не пора мені, діти, про це
Говорити широко.
Бачтё, ніч вже тумани несе,
Гасне денне ско.

"Та прийде колись час і для вас
В життевому пориві,
Появиться вам кущ огняний,
Як мені на Хориві.

"Стане свято в вас, мов у храму
В той момент незабутній,
І зовреться до вас із огню
Отай голос могутній:

"Здійми обув буденних турбот,
Приступи сюди сміло,
Бо я хочу послати тебе
На велике діло".

"Не гасіте ж святого огню,
Тоб як поклик настане,
Ви могли циросердно сказати:
"Я готовий, о Пане!"

Довго ще міркували дітки
Над пророцькою річчю,
Коли сам він нечутно пішов
Ночі й пітьми на стрічу.

Довго висів і смуток і халь
Над мовчущими дітьми,
Поки темний Його сілует
Шез зовсім серед пітьми.

XII.

"Обгорнула мене самота,
Як те море безкрай,
І мій дух мов вітрило ї"
Подих в себе вбирає.

"О, давно я знайомий, давно
З опікунком твоим!
Увесь вік, чи в степах, чи з людьми
Я ходив самотою.

"Мов планета блудна я лечу
В таємничу безодню,
І один чую дотик іще
Дивну руку Господню.

"Тихо скрізь і замовкли уста.
Запечатане слово,
Тільки ти на дні сердя моого
Промовляєш, брово,

"Лиш тебе мов серде шука
У тужливім пориві...
Обізвися до мене ще раз,
Як колись на Хоризі!

"Ось я шлях довершив, що тоді
Ти вказав мені, батьку,
І знов сам перед тебе стає,
Як був сам на початку.

"Сорок літ я трудився, навчав,
Весь заглиблений в тобі,
Щоб з рабів тих зробити народ
По твоїй уподобі.

"Сорок літ мов ковалъ я клепав
Їх сердя і сумління,
І до того дійшов, що уйшов
Від іх крин і каміння.

"Саме з пору, як нам би в землі
Обітованій стати!...
О Всезнавче, чи знаєти вперед
Про такі результати?

"І воруміться в сердці грижа:
Може я тому винен?
Може я заповіти твої
Не справляю, як повинен?

"О Бгове, я слізно моливсь:
Я слабий, я немова!
Кому іншому дай цей страшний
Маєстат свого слова!"

Так ідучи молився Мойсей
У сордечному горі, -
Та мовчала пустиня німа,
Тихо моргали зорі.

XIII.

Аж почувся притишений сміх
Край саміського боку,
Наче жтось біля нього ішов,
Хоч не чутъ було кроку.

І почулися тихі слова,
Мов сичання гадки:
"Цвіт безтамності плодить усе
Ключки лим і муки.

"А як вийде самому той плід
Донести не спромога,
То найкраще увесь свій тягар
Положити на Бога".

"І ось сумнів у душу мені
Тисне жало студене...
О Всесильний, озвися, чи ти
Задоволений з мене?"

МОЙСЕЙ

"Хтось говорить! Чи в моїм нутрі
Власне горе шалене?
Чи отут може демон який
Насміхається з мене?"

ГОЛОС

"Аж тепер узумнivся в своє
Реформаторське діло?
Сорок літ ти був певний і вів
Хоч на смію, та сміло!"

МОЙСЕЙ

"Хтось говорить! Чом чоло мое
Покривається потом?
Старшо? Ні! Та по серді де йде,
Мов розпаленим дротом".

МОЙСЕЙ

"Ні, не правда, що з гордощів я
Розпочав своє діло!
Тільки бачучи люд у ярмі
Мое серце болілс"

ГОЛОС

"У гордині безмежній свій люд
Ти зіпхнув з його шляху,
Щоб зробити, яким сам його хотів,-
Чи не пізно для страху?"

ГОЛОС

"Бо ти чув себе братом рабів,
І де стидом палило,
І захтів їх вробити таким,
Щоб тобі було хло".

МОЙСЕЙ

"Хто ти, дивний? Не бачу тебе,
Та від себе не струшу!
Тільки чур, як зір твій мені
Все вгризається в душу".

МОЙСЕЙ

"Так, з назин тих мрячних і лячних
Я хотів їх підвести
Там, де сам став, до світлих висот
І свободи і чести".

ГОЛОС

"Чи так важко, хто я? Хто зумів
Наказати колись море,
Тому важко не хто, але яс,
І чи правду говорю!"

ГОЛОС

"Та творця, що послав їх там вниз,
Ти не радився в ту пору;
Аж тепер, як упаєти, його
Кличеш в своїому горю".

МОЙСЕЙ

"Ні, на це ж мене пхнуло його
Всемогуче веління,
В темну душу хоривський огонь
Надихнув просвітлення".

ГОЛОС

"Гей, а може хоривський огонь
Не горів на Хориві,
Лиш у серці завзятім твоїм,
У шаленім пориві?

"Може голос, що вивів тебе
На похід той недасний,
Був не з жадних горючих купин,
А твій внутрішній власний?

XIУ.

Було темно. Лиш зорі яркі
Мигстіли з простору.
Простував при їх близку Мойсей
Усе вгору та вгору.

"Адже пристрасть засліплює зір,
А бажання, це ж чари,
Плодить оку і світ і богів,
Як пустинні мари.

"Те бажання, що наче шакал
У душі твоїй вило —
Лиш вона тебе їх ватажком
І пророком зробило".

МОЙСЕЙ

"Ах, від слів тих я чую себе
Сто раз більш в самотині!
Хто ти, вороже?"

ГОЛОС

"Я Азазель,
Темний демон пустині".

Без стежок. Серед пітьми вели
Його дивній звуки:
То квиління гієни в яру,
То знов шелест гадюки.

Він ішов, не ставав, мов герой
До останнього бою,
Та у серці важка боротьба
Ішла з самим собою.

"Те бажання - кричало там щось, -
Виплід сорому й болю,
Де був кущ огняний, що велів
Вирвати лед мій на волю?...

"Те бажання, це був той огонь
І була тога сила,
Що для мене Єгови наказ
І Єгову створила?

"Те бажання - братам помогти
І їх слізози обтерти,
Де той гріх, що за нього я варт
І прогнання і смерті?

"Ні, не те! Бережись і не крив
Сам душою своєю!
Це бажання святе! Та чи гріх
Не підпозв там змісю?

"Чи не був же ти їх ватажком,
Паном душ їх і тіла?
І чи властъ та бажання святі
В твоїм серці не з'їла?

"Чи новим Фараоном для них
І ще тяжчим не був ти,
Бо в їх душу контролем своїм,
В їх сумління сягнув ти?...

"Небезпечно ставати в супір
Діл природних бігові,
Легко власний свій забаг податъ
За веління Єгови.

"Що, як ти сорок літ оцих був
Шалом божеським хорій,
Замість божого ім'я накидав
Власний плян тіснозорий?

"Адже ж може в Єгипті вони,
Множачись серед муки,
Могли вирости в силу й забратъ
Увесь край в свої руки?

"Відірвавши від ґрунту їх там
І завівши в пустиню
Чи подумав ти: може оцим
Злочин лютий я чиню?

"Що значить безґрунтовій врбі
Обіцяти свободу?
Чи не те ж, що з землі вирвать дуб
І пустити на воду?

"Чи не правду говорить Чатан:
Старі гнізда лишили,
А новії здобути нема
Ні охоти ні сили?

"О Єгово, озвися, скажи:
Я чинив твою волю,
Чи був іграшка власних скорбот
І засліплення й болю?

ХУ.

Підіймалося сонце над степом,
Мов багрове коло,
І промінням мов стрілами тьму
Промибало й кололо.

У промінні тім Небо-гора,
Мов цариця в пурпурі,
Над всі гори найвище здійма
Свої ребра понурі.

На найвищому шпилі гори,
Вище зломів і кантів
Хтось недвижно стоїть, мов один
З предковичних гігантів.

"О Єгово, озвися! Чи й ти
Здобуваєш дар мови
Лиш у пристрасті нашій, у снах,
У розбурханій крові?"

Та Єгова мовчав, лише чуть
Лиховісні звуки:
То квидіння гієни в яру,
То знов шелест гадюки.

Там високо над чвари землі,
Над всі шуми і згуки
Він стоїть і до неба простяг
Розпростертії руки.

У сходовому сяйві небес,
В пурпуром промінні
Колосальний його сілует
Видно геть у пустиню.

І летять із гебрейських шатрів
Затурбовані зори
Мов гонці до Гіганта того
На осяні гори.

"Де Мойсей!" - одні одним уста
Промовляють несміло,
Та не вимовлять того, що там
У серцях защеміло.

Це Мойсей на молитві стоїть,
Розмовляючи з Богом,
І молитва та небо боде,
Мов полумінним рогом.

Хоч заціплені міцно уста,
І не чутъ Його мови,
Але серце Його розмовля
І кричить до Єгови.

Підіймається сонце, горить
Вся небесная стеля,
І стоїть на молитві Мойсей
Нерухомий як скеля.

Все полуценний демон степом
Шле знесилля і змору,
Та Мойсая мов руки чийсь
Піднімаєтъ все вгору.

І схиляється сонце уніз
Вже над Фавга вершини,
І ляга величезная тінь
Від вершин на рівнини.

І паде величезная тінь
Від Мойсая востанне
Аж у низ на гебрейські матрь,
Мов батьківське прощання.

І по таборі пострах ішов:
"Боже, щоб у цю хвилю
Не закляв нас пророк, бо клятва
Мала б дивну силу!"

"Від такої молитви тремтять
Земляні основи,
Тають скелі, як віск, і дрижть
Трон предвічний Єгови.

"І як він закликає нас тепер,
І як сонечко сяде,
То весь люд і весь край цей вночі
Без полікій пропаде".

XVI.

А Мойсей борикався, горів,
Добивався до цілі,
А як ніч залігла на горі,
Впав на землю замлілий.

Захиталася скеля під ним
Із усіми шпильями,
І безлямний лежав він, немов
Х колисці у мами.

Якась пісня тужлива над ним
Сумовите бреніла,
І рука колисала його
Пухова, сніжно-біла.

І почучилися тихі слова:
"Бідний, бідний мій сину!
Ось що з тебе зробило життя
За маленьку часину!"

"Чи дужно ж я плекала тебе
І водила за руку?
Чи на те ж я дала тебе в світ,
Щоб терпів таку муку?"

"Скільки зморшків на твоїм чолі!
І зв'ялене все тіло!
І волосся, що гладила я,
Наче сніг побіліло!

"А колись ти від мене притъмом
Рзвався на бої та герці!
Бач, до чого дійшов! А скажи,
Скільки ран в твоїм серці!

"Відна, бідна дитино мої!
Потерпів яси много!
Ще й съогодні на сонці весь день!
І поцо було того?

"На молитві! В народе свого.
І минуле й будуче
Ти молитвою вникнути рад,
(х, дитя невидоче!)

"Ось я мамінь із кручи зіпхну,
І піде він валитися
Від скали до скали, з яру в яр,
І скакати і битися.

"Тут покине шматок, там другий,
І летить і гуркоче, -
І чи зна хто, де кожний шматок
Заспокоїться хоче?

"Я тверджу: і Єгова не зна!
І молись хоч і клінно,
А де мусить упасти шматок,
Там впаде неодмінно.

"В нім самім його керма і властъ,
В нім самім ота сила,
Що назначує місце Йому,
Що його сотворила.

І хоч як твій Єгова міцний,
Він ту силу не змінить,
І одного цього камінця
У лету він не спинить.

"Ось пилок: ледве зір твій його
Добачає трептіння,
А Єгова не може його
Повернути в неістніння.

"І не може звеліти Йому
Йти по шляху не тому,
Як яким його гонить повік
Ота сила, що в ньому.

"Це ж пилок! Що казать про народ,
Многодушну істоту,
Де в руках мас вносить кожна душа
Частку свого льоту?

"Про Оріона пісню ти чув,
Про гіганта сліпого,
Що щоб зір відзискатъ, мандрував
Аж до сонця самого?

"А на плечах проводиря ніс,
Сміхованця хлопчину,
Що показував шлях Йому - все
Інший в кожну годину.

"Ти до сонця їеди мене, хло!"
Той віврано до сходу,
А на південь в полуднє, під ніч
До західного броду.

"А Оріон іде все та йде
Повний віри в те сонце,
Повний спраги за світлом, що ось
Йому блисне вже конче.

"Через гори і море свій хід
Велітенський простує,
А не зна, що на плечах його
Хлопчик з нього жартує.

"Цей Оріон, то людськість уся,
Повна віри і сили,
Що в страшному зусиллі спішить
До незримої пілі.

"Неосяжнє любить вона,
Вірить в недовідоме;
Фантастичнє щоб осягнути,
Топче рідне й знайоме.

"А ти молишся! Бідне дитя!
Де твій розум, де сила?
Ти ж хапаєшся піну благать,
Щоб ріку зупинила!"

XVII.

Щось було спочатку в тих словах,
Наче чистії води;
Віяв свіжість, добрість з них
Якийсь дух охолоди.

Та помалу душне щось тягло,
Наче самум пустині,
І робилося лячно, немов
В ніч без світла дитині.

"Строїть пляни не в міру до сил
Ціль не в міру до актів,
І жартує з тих плянів її
Хлончик, - логіка фактів.

"І як той дивовижний сліпець,
Що чужим очам вірить,
Все докодить не там, куди йшла
В те крапля, в що не мірить.

I захнувся Мойсей і з землі
Підвісився насилиу,
І сказав: "Поцо мучим мене,
Поки ляжу в могилу?"

"Ти не мати мої! З твоїх слів
Не любов помічав.
Ти не мати! О, ти Азазель,
Темний демон одчай."

"Відступись! Заклинаю тебе
Тим ім'ям штирочертним!
Я не вірю тобі! Ти брехун,
Хоч ти будь і безсмертним".

І почулися тихі слова:
"Нерозумна дитина!
Ти кленеш мене Ним, а я х сам
Його сили частина.

"Що мені твоя Збога клятьба?
Ти б умер із одчар,
Якби сотую частку лишенъ
Знав того, що я знаю.

"Ти кленеш, як твою сліпоту
Ткнув промінчик пожежі,
В якій я живу й Він - понад всі
Часу й простору межі.

"Ось розсуну ще крихту тобі
Тіснозорости таму:
Глянь на край той, що Він обіцяв
Праотцю Аврааму!"

I забліс увесь захід огнем,
I уся Палестина
Стала видна Мойсею з гори,
Мов широка картина.

А незримий товариш Його
Знай потиху говоре:
Бачиш дзеркало чорне внизу?
Це є Мертвее море.

"А по той бік високі шпилі
До небесної стелі
Простягаються круто рядом, -
Це там Кармелю скелі.

"Глянь на північ, де гори Сіон -
Євусеї кочують,
А як крикнути добре з гори,
Амореї почують.

"Одя срібная стрічка - Йордан
В Мертвее море впадає;
Близько устя Його Срихон
Бродового жадає.

Одинока долина над ним,
Та тісняться до неї
Амоніти по цей бік ріки,
По той бік Хананеї.

"А на заході гори, верхи,
Полонини широкі,
А на північ мале озерце
I знов гори високі.

"Ось тобі й Палестина уся,
Край овець і ячменю!
Від Кадеса до Кармеля всі
Мов затулиш у хмено.

"Ні шляхів тут широких нема,
Ні до моря проходу!
Де ж тут жити, розвиватися, рости
І множитися народу?"

Та відмовив понуро Мойсей:
"Хто дав з каменя воду,
Той цей край перемінить у рай
Для своєго народу".

XIII.

Знов почувся притишений сміх.
"Вира гори ворушить!
Ta поглянь цей новий ряд картин:
Te, що статися мусить!

"Бач, як сунеться плем'я твое,
Як Йордан переходить,
Єрикон добуває і скрізь
У річках крові бродить.

"Ось століттями йде боротьба
За той шмат Палестини:
Амореї, Гебреї, Хетта,
Амалик, Філістини.

"Ось гебрейське царство! Що слід
Коптуватиме й крові!
A заважить у судьбах землі,
Як та муха волові.

"I не вспіє воно розцвісти,
Й розлетиться на часті,
Щоб у пашу могутніх сусід
Часть за частию упасти.

"Ось поглянь, які хмари летять'
Від Дамаска й Галаду!
Це йде Ассур, Гебреям несе
І руйну й загладу.

"Ось поглянь, червоніють поля,
Труп на трупі усюди.
Це піднявся страшний Вавилон
На загладу Іуди.

"Храм Єгови в огні... А цей тлум..
Мов комахи по полю
Йдуть по тисячі сковані враз
Недобитки в неволю.

"Чуєш плач? На руїнах рида
Одинокий розумний,
Що коритися радив врагам,
Щоб не впасти до трумни.

"Як же пустка смердить! Але ось
Мов по п'ять мі світає...
З тих, що тлумом пішли, подивись,
Як же мало вертас!

"Щось дрібненьке ворушиться там
Коло мурів Саліма:
Новий люд, новий Бог, новий храм,
Нова сила незрима.

"І росте воно, б'ється в біді,
І чіпляється ґрунту,
Мов будяк той низький і ціпкий,
Все готовий до бунту.

"Понад голови люду того
Йдуть всесвітній бурі,
Панства, царства встають і падуть
Мов фантоми понурі.

"Він же в своїм куточку хова
Непокітне завзяття,
І ненависть лиш має для всіх
І незмінне прокляття.

"Та ненависть, найтяжча з усіх,
"Задля іншого Бога"
Бач, як клубиться біля того
Храмового порога!

"Вона плодить ненависть. Ось глянь,
За тиранським велинням
Ідуть сили, щоб плем'я твоє
Де раз вирвати з корінням.

"Чуєш стук? Це залізна стопа
Тих страшних легіонів,
Що колочить юдейські поля,
Робить пустку з загонів.

"Чуєш плюск? Це ворожі мечі
Кров юдейську точуть.
Чуєш крик? Це юдейських дівчат
Дики коні волочуть.

"Онде мати голодная юсть
Тіло свого плоду?
Онде тисячі мрут на хрестах -
Цвіт твоєго народу.

"Іще раз храм Єгови горить,
І цей раз устане:
Бо що тая рука розвалить,
Те вже більше не встане.

"Іще раз недобитки пливуть
У неволю як руки,
Та немає вже ім вітчини,
І не вернуть навіки.

"І загасне Ізраїля звізда,
Щоб вже більше не сяти;
Лиш ненависть, що в храмі зросла,
Піде світом гуляти.

Гуркнув грім. Задрижали нараз
Гір найглибші основи:
І один за одним понеслись
Передтечі Єгому.

"Сумніваємся! Віри не ймею?
О, ймею віру, я знаю!
Це той рай, що їде плем'я твое
У обіцянім краю!

"Ти для нього трудився! Скажи,
Було защо трудиться?
Щоб наблизився він, може ще
Скочем палко молитися?"

І поник головою Мойсей.
"Горе моїй недолі!
Чи ж до віку не вирваться вже
Люду мому з неволі?"

І упав він лицем до землі:
"Одуриз нас Єгова!"
І почувся тут демонський сміх,
Як луна Його слова.

XIX.

Піднялася до стропу небес
Чорна хмара стіною,
Мов ніч-мати насупила вид
Ненавистю грізною.

І заморгла бистро у тьмі
Огнійми очима,
Забурчала, як мати, що знай
На лиху доно грина.

І з тривогою слухав Мойсей.
Шітьми Й блискавок мови, -
Ні, не чути ще серце його
У них гласу Єгова.

І ревнув понад горами грім.
З жаху іжиться волос,
Завмира серде в груді... Та ні,
Не Єгови це голос.

Поміж скелі завили вітри,
Іх сердиті нутри
Кліщать душу, мов стогін, та в них
Ще Єгови не чути.

Ось і з градом і дож злопотів
І заціпила стужа,
І в безсиллі своїому душа
Подається недужа.

Та ось стихло, лиш води дзворчать,
Мов хтось хлипає з жалю;
З теплим леготом запах потяг
З теребінту і мігдалю.

І в тім леготі теплім була
Таємничая мова,
І відчува її сердем Мойсей:
Це говорить Єгова.

"Одурив вас Єгова? А ти ж
Був зо мною на згоді?
І контракт підписав і запис
Могорич при народі?

"Бачив плянъ мої і читав
В моїй книзі судьбовій?
Бачив кінці і знаєш, що я
Не устоявся в слові?

"Маловіре, ще ти не почавсь
В материнській утробі,
А я кожний твій віддих злічив,
Кожний волос на тобі.

"Де не йшов Авраам з землі Ур
На гарранські рівнини,
А я знав всіх потомків його
До останньої днини.

"Вбогий край ваш, вузький і тісний
І багацтвом не блиска?
А забув, що тісна і вузька
І найбільших колиска?

"Приде час з неї виведу час
На підбої та труди,
Так як мати дитину в свій час
Відлучає від груди.

"Тут на полі скунім і худім,
Наче терен на ріні,
Виростайте цінкі і тверді
Для великої зміни.

"О, я знаю ту вашу цінку,
Ненаситнув вдачу!
Ви б на жизній землі розповзлисся
На подобу борячу.

"Ви б і тілом і духом своїм
Присмоктались до скиби,
І зловив би вас Маммон у сак,
Як товстючі риби.

"Та ж в Спінгті ви гнулисся в ярмі,
Наїдавши ласо.
Відригнеться вам буде повік
Те єгипетське м'ясо.

"І зірвавши з цеї землі
Та розбивши всі скарби,
Ви розвістесь світ здобувати,
Його соки і скарби.

"Та зарік я полому твердий
На вул вами здобутки,
Мов гадюку на скарбі, дам вам
З них турботи і смутки.

"Хто здобуде всі скарби землі
І над все їх полюбить,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить.

"Своїх скарбів невольник і пан,
За діну сліз і крови,
Щоб зблільити їх, мусить він сам
Руйнувати їх основи.

"І як п'ялка, що кров чужу ссе,
Йому лік, сама гине,
Так і вас золотий океан
На мілизні яскине.

"В золотім океані вас все
Буде спрага томити,
І не зможе вас хліб золотий
Ані раз накормити.

"І будете ви свідки мені
З краю світа до краю,
Що лиш духа кормильців з усіх
І собі вибираю.

"Хто вас хлібом накормить, той враз
З хлібом піде до гною;
Та хто духа накормить у вас,
Той зіллеться зо мною.

"Ось де ваш обітований край,
Безграницій, блістячий,
І до нього ти людям моїм
Був проводир незрячий.

"Ось де вам вітчина осяйна,
З всіх найкраща частина!
Лиш дрібненький задаток її
Вам оця Палестина!

"Це лиш спомин вам буде, лиш сон,
Нелгасаюча туга,
Щоб шукавши її став мій люд
Паном земного круга.

"А що ти усумнивсь на момент
Щодо волі моєї,
То побачивши цю вітчину,
Сам не вступиш до неї.

"Тут і кості зотліуть твої
На взірець і для страху
Всім, що рвуться весь вік до мети,
І вмирають на шляху!"

XX.

Ходить туга по голій горі,
Мов туман по пустині;
Сіє думи й бажання свої
По широкій країні.

Сипле цвіти й листки, що давно
Вже зів'яли й пожовкли;
Підіймає в душі голоси,
Що давно вже замовкли.

Ні, нема! І було те "нема",
Мов жах смерти холодний.
Чули всі: щезло те, без чого
Жити ніхто з них не годний.

Що ще вчора байдуже було,
Нині любе й шановне;
Що ще вчора топтав, оплював,
Нині святости повне.

У гебрейському таборі ніч
Проминула в тривозі;
Скорі світ, всі глядять: він ще там
На скалистій віднозі?

Те незриме, нескопне, що все
Поміж ними горіло,
Що давало їм змисл життєвий,
Просвітляло і гріло.

І бессмъжна скорбota лягла
На твердле сїмління,
І весь табір мов чаром попав
В отупіння й зомління.

Одні одним у лиця бліді
Поглядали без відчу,ну,
Мов убайди, що вбили у сні
Найдорожчу людину.

Чути тупіт. Чи вихор в степу?
Чи збуваєсь пророцтво?
Де Єгомуа, князь конюхів,
І за ним парубоцтво.

Гонять стада, кудись то спішать...
Чи де напад ворожий?
Всіх їх гонить безіменний страх,
Невідомий перст божий,

Голод духа і жах самоти
І безодні старої...
А Єгомуа зично кричить:
"До походу! До зброї!"

І зірвався той крик, мов орел,
Над німом пребою,
Покотився луню до гір:
"До походу! Да боя!"

Ще момент - і прокинуться всі
З оставпіння тупого,
І не знатиме хаден, що вмить
Приступило до нього.

Ще момент - і Єгомуа крик
Гирл сто тисяч повторить;
Ізnomadів лінівих ці сміття
Люд героїв сотворить.

Задуднять - і пустиня пісок
На болото замісять,
Авіона камінням поб'уть,
А Датана повісять.

Через гори полинуть як птах,
Йордан в бризки розкроплять,
Срихонській мури мов лід
Звуком трубним розтоплять.

І підуть вони в безвість віків
Повні туги і жаху
Простувати в ході духові шляхи
І вмирати на шляху.

